

Rechtshistorische Courant

April 2016

Inhoud

Woord Vooraf.....	2
Recent verschenen	3
Call for Papers	5
22-23 April 2016 – Nederlandse Romanistendagen.....	5
27 Juni 2016 – Summer School ‘Culture, Identity and Legal Instrumentalism’	5
16-30 Juli 2016 – Summer School ‘Laws in Antiquity: law and legal systems from Mesopotamia, Egypt, Rome and Byzantium’	5
22-23 September 2016 – Conferentie ‘Law and ritual in the Middle Ages’	6
Kalender.....	7
7 April 2016 – World War One and the End of Neutrality: A Question Asked in the Wrong Way? Lezing door Eric Schnakenbourg.....	7
15 April 2016 – Symposium Libri feudorum	7
21 April 2016 - Symposium Burke	8
29 April 2016 – Studiedag Mauvaises filles. Déviantes et délinquantes. XIXe-XXe siècle	9
2 Mei 2016 – Gentse Rechtshistorische Causerie Kaat Cappelle ‘Ruimte voor onderhandeling inzake de handelingsonbevoegdheid van de getrouwde vrouw in het 16de eeuwse Antwerpen en Leuven?’	10
6 -8 Mei 2016 – Annual Forum of Young Legal Historians	10
26 Mei 2016 – Symposium Het hedendaagse zekerhedenrecht in historisch perspectief.....	10
28 Juni-1 Juli 2016 – 4 ^{de} Tweejaarlijkse Conferentie van de European Society for Comparative Legal History	11
3 -17 september 2016 - Ius et Periculum: law as confronted to risk in the Antiquity period	11
24 november 2016 – Overhandiging Sartonmedaille aan prof. dr. Louis Berkvens	11
Rechtshistorisch instituut in de kijker: KU Leuven	12

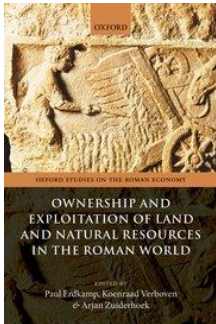
Woord Vooraf

Geachte lezer,

Deze maand zal het laatste stuk van de Corpus iuris vertaling het licht zien. De plechtige voorstelling gaat door in Utrecht op 15 april. De lezer van de Courant zal het bericht daarover misschien met enige verbazing bekijken. Instituten, Digesten, Codex en Novellen zijn toch al vertaald in het Nederlands? Inderdaad, maar in de middeleeuwen kregen ze het gezelschap van de Libri Feudorum, de boeken over de lenen. De glossatoren hebben deze verzameling van teksten over het in Noord-Italië geldende leenrecht opgenomen in het Corpus iuris civilis. Het zegt veel over het prestige en het belang van het middeleeuwse leenrecht dat zo iets gebeurde. Desondanks zijn de Libri Feudorum toch steeds een soort bastaardkind van het geleerde recht gebleven. Zo kwamen ze in de middeleeuwen niet aan bod in de normale lessen en ook later bleef de belangstelling vaak beperkt. Grote specialisten van de feodaliteit, zoals Ganshof of Mitteis, besteedden niet veel aandacht aan de Libri Feudorum omdat ze teveel afweken van wat, in hun ogen, het echte leenrecht was. In die mentaliteit is de laatste tijd wel verandering gekomen, maar nog steeds bestaat geen goede kritische editie van deze belangrijke middeleeuwse tekst. De onderzoeker moet zich behelpen met de voorbereidende uitgaven die Lehmann einde negentiende eeuw maakte. In deze context zou het meer dan begrijpelijk geweest zijn dat men de kelk van een Nederlandse vertaling aan zich had laten voorbijgaan. Gelukkig is dat niet gebeurd, zodat we vol trots kunnen zeggen dat de Libri Feudorum voortaan ook in het Nederlands beschikbaar zijn. Men kan de universiteit Utrecht niet dankbaar genoeg zijn dat ze ooit Jop Spruit de kans gegeven heeft het initiatief te nemen tot de beste aller Corpus iuris vertalingen. Net zoals we ook zeer dankbaar zijn dat Michaël Milo, ijverig als altijd, deze gelegenheid gebruikt om die vertaling, meer dan terecht, nog eens onder de aandacht te brengen. Zoals gebruikelijk bij de Corpus iuris vertaling zal naast de vertaling van de Libri Feudorum ook parallel de Latijnse tekst verschijnen. Dat laatste is niet zonder belang omdat men daarmee ook de editie van Lehmann, waar nodig, gemakkelijk kan controleren. Op die manier is de Nederlandse vertaling van de Libri Feudorum zelfs voor niet-Nederlandstalige specialisten essentieel. Eens te meer bewijzen de Nederlandse collega's dat een klein land groot kan zijn in de rechtsgeschiedenis. Dat zij ondertussen hun eigen wortels niet vergeten en ook daarvoor erkenning krijgen, kan de lezer verderop in deze Courant vernemen, want de Sartonmedaille zal, na Jean-Louis Halpérin vorig jaar, dit jaar naar een Nederlandse rechtshistoricus, Louis Berkvens, gaan. We kunnen enkel maar hopen dat de Nederlandse universiteitsbesturen volop beseffen hoe groot het rechtshistorisch talent van hun land is en dat zij er ook in willen investeren.

De redactie

Recent verschenen

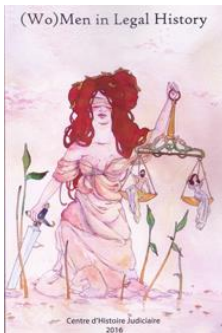

P. ERDKAMP, K. VERBOVEN & A. ZUIDERHOEK (eds.), *Ownership and Exploitation of Land and Natural Resources in the Roman World*, Oxford, Oxford University Press, 2015, 407 p.

Het succes en het falen van de Romeinse economie blijft een van de belangrijkste vragen in de economische geschiedenis. De Romeinen waren in staat een ongeëvenaard met een duurzame hoge productie en consumptie uit te bouwen.

Naast een algemeen overzicht biedt dit boek een origineel perspectief over het grondgebied en de grondstoffen tijdens de Romeinse tijd. Aan de hand van verschillende methodes en theorieën wordt een economisch-juridische geschiedenis gereconstrueerd.

Het werk bekijkt de invloed van de institutionele structuur van het Romeinse Rijk op de economische prestaties. De auteurs benaderen via een breed scala aan bronnen – bijvoorbeeld literaire, juridische, epigrafische, papyrologische – die vraag elk op hun eigen manier. Op die manier krijgt de lezer een beeld op de evolutie van het eigendomsrecht en het belang ervan voor de economische exploitatie van grondstoffen. Dit boek is een belangrijke stap voorwaarts om de economische prestaties van het Romeinse rijk te begrijpen.

S. VANDENBOGAERDE, I. LELLOUCHE, H. DUFFULERE-VIALLE, S. DHALLUIN & B. DEBAENST (eds.), *(Wo)Men in Legal History*, Rijsel, Centre d'Histoire Judiciaire, 2016, 341 p.

Van 15 tot en met 18 mei 2013 organiseerden de jonge onderzoekers van het Rijselse *Centre d'Histoire Judiciaire* en het Gentse Instituut voor Rechtsgeschiedenis het 19de Forum for Young Legal Historians en dat rond het thema *(Wo)Men in Legal History*.

Gender en rechtsgeschiedenis is vandaag een belangrijk thema, vooral omdat de traditionele opvattingen over de rechten van zowel vrouwen als mannen in vraag worden gesteld. Historici in de Lage Landen stelden bijvoorbeeld vast dat vrouwen meer rechten hebben dan algemeen aangenomen.

Zowel de conferentie als het boek draaien rond twee vragen: kan het recht de verschillen tussen mannen en vrouwen wegwerken? Wat is de rol en de positie van beide genders, zowel als subject en als object, in wetgevende en rechtsprekende instanties, juridisch onderwijs en rechtsgeleerdheid?

INHOUDSTAFEL

- S. VANDENBOGAERDE, (Wo)Men in Legal History: possibilities and challenges for gendered legal historical research.

Gendered Symbolism

- S. HUYGEBART, Justice: Man-judge or earthly mother? Femininity of Justice and her sisters of virtue in Belgian fin-de-siècle legal iconography.
- R. SILBERNAGL, Kuss, Mann, Frau, Recht. Skizze zum Lehenskuss im hochmittelalterlichen Deutschland.

Gender & crime: victims and offenders

- C. LEHNE, Sexual relationships and sexual crimes in classical Roman law.
- E. BONNAUD, Le procès et l'exécution de Marie Stuart, Reine d'Écosse (1586-1587).
- B. RODRIGUEZ-ARROCHA, Women and justice in the Canary Islands during the Ancient Regime: A projection of the female roles?
- D. NUNES, Woman, revolution, law: The expulsion of Olga Benario Prestes before the Brazilian Supreme Court (1936).

Gender in the private sphere

- T. KARLOVIC & I. MILOTIC, Polygamy among soldiers in the shadow of monogamy in Roman Law.
- C. DARIESCU, How to beat your wife? Regulations on domestic violence in 17th century Moldavia and Walachia.
- P. POMIANOWSKI, The beginnings of secular divorce in Poland. The Napoleonic Code in the practice of Polish Courts.
- G. MECCA, Fatherhood cannot be demonstrated. The investigation into paternity in Italy (1865-1922).
- S. MASLO-CERKIC, Women between family and law: a study of Muslim women's legal status in Bosnia and Herzegovina under Austro-Hungarian Rule.
- E. BLÜCHER, How women got full legal capacity in Norway. The act of 1863 and 1888.

Gender in the public sphere

- A. SKALEC, Men and women as neighbours in Ptolemaic and Roman Egypt (331 BC-641 AD)
- F. DHONDT, Bring this mad woman to reason! Elisabeth Farnese as a female ruler in 18th century Europe
- C. SCHMETTERER, Die rechtliche Stellung der weiblichen Mitglieder des Hauses Habsburg
- K. CSAZAR, Objectives of the Hungarian Women's movements in the age of the Austro-Hungarian Dual Monarchy (1867-1918)
- E. FIOCCHI, A life lived in the shadow of her father and her husband: Grazia Mancini Pierantoni and the rights of Italian women

Het boek kan besteld worden bij het Centre d'Histoire Judiciaire.

Call for Papers

22-23 April 2016 – Nederlandse Romanistendagen

Op vrijdag 22 en zaterdag 23 april gaan de Nederlandse romanistendagen door. Op vrijdag hebben al enkele sprekers toegezegd, maar de organisatie roept op om eventueel nog een aantal bijkomende presentaties te organiseren. Als u interesse heeft om uw onderzoek met betrekking tot het Romeins recht voor te stellen, dan kan u prof. dr. Jan Lokin via mail (j.lokin@jur.ru.nl) contacteren.

Hieronder volgt een ruwe schets van het programma:

Vrijdag 22 april:

12.00 uur Ontvangst en lunch

14.00 uur Inhoudelijk programma

17.00 uur Borrel

19.00 uur Diner

Zaterdag 23 april: Strikt wetenschappelijke excursie

27 Juni 2016 – Summer School ‘Culture, Identity and Legal Instrumentalism’ (Gdansk, Polen)

Voor het eerst gaat aan de tweejaarlijkse ESCLH-conferentie een Summer School vooraf. Die staat volledig in het teken van de jonge onderzoekers (promovendi en postdocs). Het is de bedoeling om hen een inleiding aan te bieden op het vlak van bronnenstudies, methodologie en theoretische modellen. Dat zal gebeuren onder leiding van gerenommeerde experts binnen het gebied van de rechtsgeschiedenis.

Komen aan bod: methodologische uitdagingen en problemen bij het schrijven van een scriptie in vergelijkende rechtsgeschiedenis, het belang van het comparatieve rechtsgeschiedenis voor diverse takken van het recht en basisbeginselen binnen dit onderzoeksdomein.

Geïnteresseerde deelnemers sturen hun CV vóór 15 april 2016 naar m.michalak@prawo.ug.edu.pl.

Indien de deelnemers al geregistreerd zijn voor de conferentie die van 28 juni tot en met 1 juli doorgaat, zullen geen extra kosten in rekening worden gebracht. Leden van de ESCLH betalen hoe dan ook geen inschrijvingsgeld. Andere betalen 100 euro. Deelnemers van de Summer School zijn gerechtigd om deel te nemen aan alle activiteiten georganiseerd naar aanleiding van de ESCLH-conferentie.

16-30 Juli 2016 – Summer School ‘Laws in Antiquity: law and legal systems from Mesopotamia, Egypt, Rome and Byzantium’ (Amsterdam, Nederland)

Deze Summer School richt zich op doctoraatsstudenten in geschiedenis en/of rechten en bekijkt de historische wortels van het huidige juridische stelsel.

Al in het derde millennium voor Christus, kende Mesopotamië wetten en verschillende juridische mechanismen. Oude juridische handleidingen en andere bronnen vertellen ons hoe de oude Egyptenaren verkoop, leningen, giften, huwelijk en echtscheiding, erfenissen en leasing reguleerden. De Romeinen legden dan weer de basis voor de zogenaamde civiele traditie, die nog steeds weerklinkt in het privaatrecht op het Europese vasteland, Zuid-Amerika en delen van het Verre Oosten (Japan, China).

Vooraanstaande deskundigen maken hun opwachting voor deze cursus en leiden de studenten door de theoretische en historische aspecten van deze systemen. Zij zullen ook de unieke eigenschappen van elke periode belichten en dat aan de hand van thema's zoals contracten, onrechtmatige daad, vastgoed en familierecht. Er wordt begonnen met een algemene voorstelling van de verschillende systemen, hun kenmerken en context. Daarna gaat men in workshops over tot de studie en analyse van exemplarische teksten (in het Engels vertaling). Aan het einde van de cursus is het de bedoeling dat de student vertrouwd is met het juridische leven in de verschillende oude beschavingen.

Geïnteresseerde deelnemers kunnen praktische informatie vinden op volgende website: <http://www.studyabroadinamsterdam.nl/en/summerschool/courses/laws-in-antiquity.aspx#accept>

22-23 September 2016 – Conferentie 'Law and ritual in the Middle Ages' (Leeuwarden, Nederland)

Deze interdisciplinaire conferentie spitst zich toe op de rechtsgeschiedenis van de Middeleeuwen. Het organiserend comité wenst collega's uit te nodigen wiens onderzoek raakt aan aspecten van het recht en rituelen in de Middeleeuwen.

Voorstellen voor papers – titel en een abstract van 200 tot 250 woorden – moeten in het Engels worden opgesteld en moeten per e-mail aan VoicesofLaw@gmail.com worden gericht, of aan een van de leden van het organiserend comité. De presentatie, eveneens in het Engels, mag niet langer duren dan 20 minuten. Sprekers zullen hun reiskosten kunnen terugvorderen via het Voices of Law International Network. De deadline om uw voorstel in te dienen is 8 april 2016, waarna het definitieve programma spoedig zal worden gepubliceerd. De geselecteerde papers zullen achteraf in een officiële publicatie worden verspreid.

Voorgestelde thematische onderdelen zijn:

Prestaties van de wet: wettelijke procedures en rituelen in de praktijk
Verbindingen tussen justitiële en sociale relaties
Ritueel sites en rituele voorwerpen

Het organiserend comité bestaat uit:

- Dr Jenny Benham, Cardiff School of History, Archaeology and Religion, Cardiff University.
Benhamj@cardiff.ac.uk

- Dr Han Nijdam, Frisian Academy, Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences.
hnijdam@fryske-akademy.nl
- Dr Melissa Julian-Jones, Network Facilitator for 'Voices of Law: Text, Language and Practice', Cardiff School of History, Archaeology and Religion, Cardiff University.
Julian-JonesM@cardiff.ac.uk

Kalender

7 April 2016 – World War One and the End of Neutrality: A Question Asked in the Wrong Way? Lezing door Eric Schnakenbourg (Brussel)

De Vrije Universiteit Brussel, Faculteit Recht en Criminologie, Onderzoeksgroep Contextual Research in law (CORE) en de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, Comité voor Rechtsgeschiedenis organiseren een voordracht door Prof. Dr. Eric Schnakenbourg, op 7 april 2016, in het Paleis der Academiën, van 12:30 tot 14:00, in de Simon Stevinzaal: World War One and the End of Neutrality: A Question Asked in the Wrong Way?

Prof. Dr. Eric Schnakenbourg (Université de Nantes) promoveerde tot doctor in de geschiedenis op een proefschrift over de relaties tussen Frankrijk en Noord-Europa (La France, le Nord et l'Europe au début du XVIIIe siècle, Paris: Honoré Champion, 2008). In 2013 verscheen zijn Habilitation à diriger des recherches over neutraliteit in de vroegmoderne periode (Entre la guerre et la paix, Rennes: PURennes, 2013). Hij is sinds 2009 lid van het Institut Universitaire de France. Sinds 1 oktober 2015 is hij professor aan de Universiteit van Nantes en directeur van het Centre de Recherche en Histoire Internationale et Atlantique.

U kan zich inschrijven voor dit event door het online-formulier in te vullen op volgende link:
<http://www.vub.ac.be/events/2016/world-war-one-and-the-end-of-neutrality-a-question-asked-in-the-wrong-way>

15 April 2016 – Symposium Libri feudorum (Utrecht, Nederland)

Op vrijdag 15 april van 13u30 tot 17u30 vindt het symposium Libri feudorum plaats in het Universiteitsmuseum te Utrecht. De Libri feudorum – de Boeken betreffende de lenen – zijn vanaf de hoge Middeleeuwen deel gaan uitmaken van het Corpus iuris civilis. Als zodanig hebben zij in de publiek-private ontwikkelingsgeschiedenis van eigendomsrechten op land een rol van betekenis kunnen spelen.

In onze Lage landen heeft het leenrecht op verschillende wijze en in verschillende mate kunnen doorwerken – tot op de huidige dag – zie bijvoorbeeld de vele uitspraken inzake het recht van de dertiende penning – zoals recentelijk nog die van de Hoge Raad op 20 februari 2015. Eigendomsordeningen van land zijn ook in onze tijd veel beter te analyseren met begrip van het op de Libri feudorum en Romeinsrechtelijke invloeden geënte leenrecht.

Eindelijk zijn de Libri feudorum in onze taal beschikbaar gekomen – voor het eerst. De tweetalige editie verschijnt als sluitstuk – deel XII Addendum – van de monumentale uitgave van Corpus Iuris Civilis, tekst en vertaling, Zutphen-Den Haag-Amsterdam 1993-2010, onder redactie van prof.mr. J.E. Spruit. Ter gelegenheid van het verschijnen van deze uitgave besteedt dit symposium aandacht aan verschillende aspecten van de Libri feudorum: totstandkoming, inhoud en doorwerking worden in vergelijkend perspectief aan de orde gesteld door de betrokkenen bij de uitgave en andere deskundigen.

Dit symposium besteedt aandacht aan verschillende aspecten van het leenrecht – waarvan de relevantie zich ook heden ten dage aan ons opdringt – een publiek-private ordening van bestuur, met aan persoon en land gebonden bevoegdheden.

Zij die aanwezig wensen te zijn, kondigen dat best aan bij mevrouw Anita van de Wijngaard (A.vandeWijngaard@uu.nl)

Programma

13:30 uur Ontvangst met koffie en versnapering

Opening - [mr. J.M. Milo](#) (Universiteit Utrecht)

14:00 uur Mr. J.M.J. Chorus (oud-Raadsheer Gerechtshof Amsterdam) - De rol van bezit in de Libri feudorum

14:30 uur Prof.dr. D. Heirbaut (Universiteit Gent) – Libri feudorum, Vlaanderen en Saksenspiegel. Drie modellen van Leenrecht vergeleken

15:00 uur Prof.dr. R. Opsommer (Stadsarchief Ieper) – De Libri feudorum in de Vlaamse leenrechtspraktijk” (14de-16de eeuw)

15:30 uur Dr. C.H. Bezemer (Universiteit Leiden) - Leenrechtelijke schermutselingen aan en over de grens

16:00 uur Discussie

16:20 uur [Prof.mr. J.E. Spruit](#) (Universiteit Utrecht) – Een korte nabeschuiving over de vertaling van het Corpus Iuris Civilis

16:30 uur Mr. M.J. Schenck (bestuurslid van de Stichting tot Uitgave van het Corpus iuris civilis in het Nederlands) - aanbieding van het laatste deel van het Corpus iuris civilis, tekst en vertaling, deel XII Addendum: de Libri feudorum, aan de Rector Magnificus van de Universiteit Utrecht, [prof. dr. G.J. van der Zwaan](#).

Borrel na afloop

21 April 2016 - Symposium Burke (Leiden, Nederland)

Op donderdag 21/4 gaat het symposium Burke door in Leiden. Het programma is nu aangekondigd op www.dedebatten.be. De Debatten is een initiatief van de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Leiden en als Nederlandstalig forum een vaste waarde onder rechtsfilosofen en rechtshistorici uit de Lage Landen en een groeiende waarde binnen de wereld van de politieke filosofie. Na succesvolle formules omtrent Tocqueville (2011), Rousseau (2012), Benjamin Constant (2014) en Montesquieu (2015) met bijbehorende boeken bij Lemniscaat (2013), Pelckmans (2013, 2015) en Vrijdag (2016) organiseert De Debatten een symposium over het werk van Edmund Burke. Het symposium vindt plaats te Leiden op donderdag 21 april 2016.

PROGRAMMA ACADEMISCHE ontmoetingsdag (o.v.)

10u00 Ontvangst met koffie

10u10 Inleiding ochtendgedeelte, door Prof. Dr. Jef Van Bellingen (Vrije Universiteit Brussel)

10u20 Burke en Hobbes: complementaire perspectieven op de basis van de staat, Dr. Jasper Doomen (Universiteit Utrecht)

10u50 Burke en Tocqueville, dhr. Jozef Waanders (Strategisch beleidsadviseur Directie Europa van het Ministerie van Buitenlandse Zaken)

11u20 Vragenronde en koffiepauze

11u40 Edmund Burke en de traditie van de artificial reason tegenover natural reason, Prof. Dr. Matthias E. Storme (KU Leuven)

12u10 Letters on a Regicide Peace, Prof. Dr. Andreas Kinneging (Universiteit Leiden)

12u40 Vragenronde

13u00 Lunchpauze

14u00 Inleiding namiddaggedeelte, door Prof. Dr. Alexander Roose (Universiteit Gent)

14u10 De nationale dimensie van schoonheid en het sublieme, Prof. Dr. Michel Huysseune (Vesalius college, Vrije Universiteit Brussel)

14u40 Het sublieme karakter van de vrijheid. Burke en Kierkegaard, Mevr. Drs. Iris Hazewindus (Universiteit Amsterdam)

15u10 Vragenronde en koffiepauze

15u20 De receptie van Burke in Nederland, 1770-1815, Prof. Dr. Wessel Krul (Rijksuniversiteit Groningen)

15u50 Burke en het Nederlandse protestantisme, Dr. Bart Jan Spruyt

16u20 Burke als politicus, dhr. Coen Brummer

16u50 Vragenronde

17u00 Afronding en conclusies

PRAKTISCHE INFO

Datum: Donderdag 21 april 2016 van 10u tot 17u

Locatie: Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Steenschuur 25, 2311 ES Leiden

Prijs: 25 euro, doctorandi en studenten gratis

Meer informatie en inschrijven: maarten.colette@vub.ac.be

29 April 2016 – Studiedag Mauvaises filles. Déviantes et délinquantes. XIXe-XXe siècle (Rijsel, Frankrijk)

Op 29 april 2016 organiseert het Rijselse Centre d'Histoire Judiciaire een studiedag over vrouwen en delinquentie. In de rechtsgeschiedenis wordt de relatie tussen gender en delinquentie steeds belangrijker om de rechtspositie van zowel vrouwen als mannen te bepalen.

Het programma zal zo spoedig mogelijk bekend gemaakt worden, maar we kunnen nu al meegeven dat vooral (rechts)historici en sociologen presentaties zullen verzorgen onder het voorzitterschap van magistraat en essayist Denis Salas.

U kan deze studiedag gratis bijwonen, al apprecieert het organiserend comité dat u uw komst aankondigt via: mauvaisesfilleslille2@gmail.com.

Deze studiedag betekent ook het einde van een tentoonstelling over het onderwerp 'Vrouwen en delinquentie' die sinds 8 maart 2016 loopt in Roubaix (website: <http://mauvaisesfilles.info/>).

2 Mei 2016 – Gentse Rechtshistorische Causerie Kaat Cappelle 'Ruimte voor onderhandeling inzake de handelingsonbevoegdheid van de getrouwde vrouw in het 16de eeuwse Antwerpen en Leuven?' (Gent)

Het Gentse Instituut voor Rechtsgeschiedenis wenst de causerie van dra. Kaat Cappelle (Vrije Universiteit Brussel) aan te kondigen. Op 2 mei om 15u in de Wielandtzaal, zal zij een presentatie geven met als titel 'Ruimte voor onderhandeling inzake de handelingsonbevoegdheid van de getrouwde vrouw in het 16de eeuwse Antwerpen en Leuven?'.
 Uw aanwezigheid wordt op prijs gesteld, net zoals het aankondigen van uw komst aan mevrouw Karin Pensaert via Karin.Pensaert@Ugent.be.

6-8 Mei 2016 – Annual Forum of Young Legal Historians (Belgrado, Servië)

Dit jaar gaat de hoogmis voor de jonge rechtshistorici door in de Servische hoofdstad: Belgrado. Het programma is nog niet officieel bekendgemaakt, maar u kan zich registreren via het e-mail adres: forum2016@aylh.org.

26 Mei 2016 – Symposium Het hedendaagse zekerhedenrecht in historisch perspectief (Amsterdam, Nederland)

Het zekerhedenrecht is voor de praktijk en voor de wetenschapper misschien wel het belangrijkste gedeelte van het goederenrecht. Dit symposium beoogt niet alleen praktijk en wetenschap samen te brengen, maar ook de rechtshistoricus en de positivist. Ons zekerhedenrecht gaat immers terug tot het Romeinse recht. Om dit tweeledig doel te verwerkelijken, worden vanuit wetenschap en praktijk drie 'eeuwigdurende' aspecten van het zekerhedenrecht belicht.

Programma:

13u30 Ontvangst

14u00 Inleiding door dagvoorzitter

prof. mr. J.H.A (Jan) Lokin, hoogleraar rechtsgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen

14u15 Het fiducia-verbod

mr. M.H.E. (Martijn) Rongen, professional support lawyer Loyens Loeff te Amsterdam

15u10 Generale zekerheidsrechten

mr. V.J.M. (Vincent) van Hoof, universitair docent Radboud Universiteit Nijmegen (vaksectie Rechtsgeschiedenis)

16u05 Pauze

16u25 Het einde van pandrechten door verjaring

prof. mr. J.E. (Jelle) Jansen, bijzonder hoogleraar privaatrecht vanwege de M.H. Bregstein Stichting aan de Universiteit van Amsterdam, universitair hoofddocent Rijksuniversiteit Groningen (vakgroep Romeins Recht)

17u30 uur Afsluiting en borrel

Praktische informatie

Datum: donderdag 26 mei 2016, 13.30 - 17.30 uur

Locatie: De Koninklijke Industriële Groote Club

Adres: Dam 27, 1012 JS Amsterdam

Toegang: gratis, incl. thee/koffie en borrel

Uw komst aanmelden is verplicht en kan gebeuren via het online-formulier dat u vindt op: <https://pontifex-survey.uva.nl/IntakeRTE/index.jsp?formid=CONGRES>.

28 Juni-1 Juli 2016 – 4de Tweejaarlijkse Conferentie van de European Society for Comparative Legal History (Gdansk, Polen)

Het organiserend comité van de Vierde Conferentie van de European Society for Comparative Legal History heeft het goedgevulde [programma](#) bekendgemaakt. Indien u wenst deel nemen aan deze belangrijke conferentie voor rechtshistorici, dan kan u zich nog steeds inschrijven via de officiële website: <http://www.esclhconference2016.pl/>.

Indien u vragen heeft, kan u die altijd stellen aan Michał Gałędek (michal.galeddek@prawo.ug.edu.pl) of Anna Klimaszewska (michal.galeddek@prawo.ug.edu.pl).

3-17 september 2016 - Ius et Periculum: law as confronted to risk in the Antiquity period (Université Panthéon-Assas, Parijs)

De Société Internationale Fernand de Visscher pour l'Histoire des Droits de l'Antiquité organiseert van dinsdag 13 tot zaterdag 17 september 2016 aan de Université Panthéon-Assas (Paris II) haar 70e congres, met als thema "Ius et Periculum: law as confronted to risk in the Antiquity period". Bijdragen die handelen over het omgaan met risico in een juridische context zijn welkom, en dit zowel in het Frans, Italiaans, Duits, Spaans en Engels. Meer informatie vindt u in de uitnodiging.

24 november 2016 – Overhandiging Sartonmedaille aan prof. dr. Louis Berkvens

Op zijn zitting van 10 maart heeft het Sartoncomité van de Universiteit Gent op voordracht van de Gentse faculteit rechtsgeleerdheid beslist dat de Sartonmedaille zal uitgereikt worden aan

prof. dr. Louis Berkvens van de Universiteit Maastricht. Wij citeren uit de voordracht van de faculteit: “Professor Berkvens is Bijzonder Hoogleraar Rechtsgeschiedenis van de Limburgse territoria. Hij is de auteur van toonaangevende publicaties over wetsgeschiedenis, institutionele geschiedenis, procesrechtsgeschiedenis en strafrechtsgeschiedenis waarbij hij zich in het bijzonder richt op Nederlands Limburg en de ruimere Euregio daarrond. Professor Berkvens is tevens als Nederlandse hoofdredacteur van het rechtshistorisch tijdschrift *Pro Memoria* een belangrijke pleitbezorger van de samenwerking tussen Vlaamse en Nederlandse rechtshistorici. Hij geniet ook van een grote bekendheid buiten de academische wereld. Zo zijn er meerdere archivariissen die onder zijn leiding een rechtshistorisch doctoraat geschreven hebben.” De overhandiging van de medaille, voorafgegaan door een lezing van professor Berkvens, zal doorgaan op 24 november. Verdere gegevens hierover kan u verwachten in een volgend nummer van de Courant.

Rechtshistorisch instituut in de kijker: KU Leuven

Onderwijs

De Afdeling Romeins recht en Rechtsgeschiedenis verzorgt onderwijs in alle jaren van het rechtencurriculum. In Leuven en Kortrijk zijn er voor de bachelor rechten ‘algemene optie’ de plichtvakken Romeins recht, Geschiedenis van het Publiekrecht en History of Private Law (in het Engels gedoceerd). In de andere opties (Economie, recht en bedrijfskunde; Recht, overheidsmanagement en beleid; Recht en politieke wetenschappen; Recht en criminologie) en in de schakelprogramma’s kiest de student één vak uit deze drie. Op de Campus Brussel wordt één vak Rechtsgeschiedenis gedoceerd voor iedereen. Een keuzevak in Leuven en Kortrijk is Pandecten (lezing van Romeinsrechtelijke teksten in vertaling, 25 studenten). Voor hun bachelorscriptie (in Leuven) kiezen een veertigtal studenten voor het Seminarie Geschiedenis van het Publiekrecht of het Seminarie Geschiedenis van het Privaatrecht. In de masterjaren worden een reflectiecollege Legal History en het keuzevak Geschiedenis van het internationale recht verzorgd. In de onderzoeksmaster is er een themavak Romeins recht en rechtsgeschiedenis en in het LLM-programma wordt European Legal History gedoceerd. Een twintigtal studenten kiezen jaarlijks voor een masterscriptie in de rechtsgeschiedenis. Vanuit de Afdeling Romeins recht en rechtsgeschiedenis wordt het rechtshistorisch onderwijs verzorgd in de Faculteit Kerkelijk Recht, meer bepaald de vakken History of Canon Law I, History of Canon Law II, Lezing van canonieke rechtsteksten en masterproeven over geschiedenis van het canonieke recht.

Onderzoek

In de Afdeling zijn enkele bijzondere onderzoekslijnen: de geschiedenis van het Europese *ius commune*, met inbegrip van het canonieke recht; de geschiedenis van het internationale recht; de geschiedenis van het financiële recht; recht en religie. De Afdeling hecht groot belang aan archiefonderzoek. Er zijn FWO-projecten lopende i.v.m. de middeleeuwse receptie van het Romeinse recht in de Balkan, de middeleeuwse ambassades; het internationale recht in de

negentiende eeuw; financieel recht in Nederlandse consultaties uit de nieuwe tijden. Er is een BOF-project rond financiële regulering in negentiende en twintigste eeuw. Met eigen middelen voert de Afdeling projectonderzoek naar de invloed van het protestantisme op het contractenrecht in de nieuwe tijden, naar de rechtspraak in Corsica (1450-1550) en de Belgische militaire rechtspraak tijdens W.O.I. Er zijn betrekkelijk veel publicaties, die terug te vinden zijn via de weblink <http://www.law.kuleuven.be/romrecht/onderzoek>.

Wie zijn de medewerkers?

Emeriti: prof. dr. Raf Verstegen, prof. dr. Jos Monballyu, prof. dr. Fred Stevens, prof. dr. Dirk Vanden Auweele.

Prof. dr. Laurent Waelkens, Afdelingsvoorzitter, werd in Ardoos geboren in 1953. Hij studeerde rechten in Leuven (1976) en was er nadien projectmedewerker en assistent. Hij promoveerde in 1984 bij Robert Feenstra in Leiden op de studie van “La théorie de la coutume chez Jacques de Révigny” (uitgegeven bij Brill in 1984). Van 1988 tot 2004 doceerde hij het Romeinse recht aan UFSIA te Antwerpen en sindsdien aan de KU Leuven. Hij is redactielid van het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis. Zijn geestelijk testament ligt vervat in “Amne adverso, Roman legal heritage in European culture” (Leuven 2015), over de receptie van het Romeinse recht in West-Europa.

Prof. dr. Stephan Dusil werd in Essen geboren in 1975. Hij studeerde rechten in Bayreuth en rechten en geschiedenis in Frankfurt en Bielefeld. Hij behaalde in 2005 in Frankfurt een doctoraat met een proefschrift over “Die Soester Stadtrechtsfamilie, Mittelalterliche Quellen und neuzeitliche Historiographie” (uitgegeven bij Böhlau in 2007) en in 2010 in Toronto een licence in medieval studies. Hij was projectmedewerker en assistent in Zürich, waar hij kerkelijk recht en kerkrechtsgeschiedenis doceerde en in 2015 een Habilitation behaalde bij Andreas Thier, met een werk over “Wissensordnungen des Rechts im Hochmittelalter”. Sinds 2014 doceert hij aan de KU Leuven History of Private Law, History of Canon Law I en het reflectievak Rechtsgeschiedenis. Hij is lid van de advisory board van het Stephan Kuttner Institute in Yale.

Prof. dr. Wim Decock werd in 1983 geboren in Waregem. Hij studeerde klassieke letteren in Leuven en rechten in Leuven en Gent. Hij verwierf een Marie-Curie Fellowship en vervolgens een FWO-aspirantschap. In 2011 was hij visiting researcher in Harvard. Datzelfde jaar behaalde hij in Leuven een PhD in Law en in Roma³ een Dottorato di ricerca in diritto europeo su base storico-comparatistica. Met zijn proefschrift over de invloed van de theologie op het contractenrecht won hij in Leuven de Derine-prijs en de driejaarlijkse ASL-prijs voor het beste doctoraat en in Berlijn de H.M. Leibniz-prijs. Hij was projectleider in het Loewe-project aan het Max Planck Instituut in Frankfurt. Hij is sinds 2013 BOF-onderzoekshoogleraar, onderwijst History of Canon law II en op de Campus Brussel het vak Rechtsgeschiedenis.

Prof. dr. Randall Lesaffer werd geboren in Brugge in 1968. Hij studeerde rechten in Gent en Leuven, geschiedenis in Leuven en notariaat in Gent. Hij was assistent en FWO-onderzoeker in Leuven, waar hij doceerde in 1998. Sinds 1999 ligt zijn hoofdopdracht in Tilburg, waar hij hoogleraar is en decaan was. In Leuven is hij 0,3 gewoon hoogleraar, met als leeropdracht History of International Law en European Legal History voor LLM-studenten. Hij startte er het onderzoek op rond de geschiedenis van het internationale recht, publiceerde daar veel over en

verwierf FWO-projecten. Hij is bij Brill hoofdredacteur van de *Journal of the History of International Law* en editor van de *Studies in the History of International Law*.

Prof. dr. Alain Wijffels werd geboren in Chênes-Bougeries in 1954. Hij studeerde rechten in Antwerpen, Leuven en Louvain-la-Neuve; criminologie in Leuven en in Londen, middeleeuwse geschiedenis in Louvain-la-Neuve en Romeins recht in Parijs. Hij werd assistent in Antwerpen en promoveerde in 1985 in Amsterdam over de rechtspraak van de Grote Raad van Mechelen. Hij behaalde in Cambridge in 1994 een tweede PhD in rechtsgeschiedenis en in 2009 een LLD. Op vandaag is hij verbonden aan het Franse CNRS, de vakgroep Rechtsgeschiedenis in Rijsel, aan de Universiteit van Leiden, het Max-Planck-Instituut in Frankfurt, is hij hoogleraar Rechtsgeschiedenis in Louvain-la-Neuve en 0,25 gewoon hoogleraar in Leuven. Hij onderwijst er Geschiedenis van het publiekrecht.

Dr. Paolo Angelini werd geboren in Giulianova in 1981. Hij studeerde politieke wetenschappen in Teramo en geschiedenis in Pescara. In 2010 promoveerde hij in de rechtsgeschiedenis in Teramo, bij prof. Luca Lo Schiavo. In 2011 werd hij assistent in Leuven en vervolgens in 2013 FWO-postdoc op een project over de receptie van de Syntagma van Matthias Blastares in de Balkan (promotor L. Waelkens).

Dr. Dante Fedele werd geboren te Borgo Valsugana in 1983. Hij studeerde rechten in Trente (2009) en behaalde in 2011 een master in geschiedenis van het politieke denken aan ENS in Lyon. In 2014 behaalde hij een doctoraat in een cotutelle tussen ENS Lyon en de rechtsfaculteit van Napels over “*Naissance de la diplomatie moderne. L’ambassadeur au croisement du droit, de l’éthique et de la politique*”. In 2015 werd hij FWO-postdoc in Leuven op een project over “*the medieval foundations of international law: Baldus de Ubaldis (1327-1400), doctrine and practice of the ius gentium*” (promotor A. Wijffels).

Drs. Wouter Druwé is geboren in Mortsel in 1991. Hij studeerde in Leuven rechten, godgeleerdheid & godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht. Hij werd in 2013 doctoraatsbursaal en in 2015 FWO-aspirant. Zijn proefschrift handelt over kredietverlening in vroegmoderne Nederlandse consultaties en rechtspraakverzamelingen (promotor L. Waelkens, copromotor W. Decock).

Drs. Matthias Castelein is geboren in Roeselare in 1988. Hij studeerde geschiedenis en rechten in Leuven. Hij is assistent op de Campus Kortrijk en verzorgt de monitoraten van de rechtshistorische vakken. Matthias bereidt een doctoraat voor met een proefschrift over de soevereine rechtspraak van de Banco San Giorgio over Corsica (1453-1562), op basis van de stukken die bewaard zijn in het archief van Genua (promotor L. Waelkens).

Dra. Katrin Vanheule werd geboren in Leuven in 1983. Zij studeerde Romaanse talen in Leuven, rechten in Gent en Leuven, economie in Louvain-la-Neuve en fiscaliteit in Leuven. Zij is assistente en werkt aan een proefschrift over “*Het verraad van België, Repressie van de contraspionage voor de Duitse bezetter door de krijgsraad tijdens en na de Eerste Wereldoorlog*” (promotor S. Dusil, copromotor J. Monballyu).

Drs. Paolo Astorri werd geboren in Fermo in 1984. Hij studeerde rechten in Macerata en kerkelijk recht aan de Lateraanse universiteit in Rome. Hij was advocaat in Fermo. In 2013 werd hij onderzoeker in het Loewe-project van het Max-Planck-Instituut in Frankfurt. In 2015 werd

hij assistent in Leuven. Zijn doctoraatsonderzoek betreft “the Influence of Protestant Theology on the Development of Modern Contract Doctrine” (promotor W. Decock).

Drs. Sebastian Krafzik werd geboren in Altenburg in 1986. Hij studeerde rechten en economie in Frankfurt en werkte er als financieel advocaat. Sinds 2015 is hij BOF-onderzoeker in Leuven, waar hij een proefschrift voorbereidt over de historische rechtsvergelijking van de bankwetgeving in België, Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië in de negentiende en twintigste eeuw (promotor: W. Decock).

Dra. Inge Van Hulle werd geboren in Geel in 1987. Zij behaalde in Leuven een bachelor in de geschiedenis en een master in de rechten. In 2012 werd zij wetenschappelijk medewerkster en doctoraatsstudente op een FWO-project over de band tussen internationaal recht en imperialisme in de 19e eeuw (promotor R. Lesaffer). In 2014 was zij als visiting scholar verbonden aan het Lauterpacht Centre for International Law (Cambridge). Sinds 1 maart 2016 is Inge docente in Tilburg en vrij medewerkster in Leuven.

Dra. Viktorija Jakjmovska werd geboren in Skopje in 1985. Zij studeerde rechten in Skopje en behaalde vervolgens een LLM/MAS in Genève en een LLM in Cambridge. In Leuven bereidt zij, in het kader van een door het FWO gefinancierd project, een doctoraat voor over de politieke en juridische reacties op buitenlandse burgeroorlogen in de negentiende eeuw (promotor R. Lesaffer).

Dra. Cato van Paddenburgh werd geboren in Leiden in 1989. Zij studeerde rechten en kunstgeschiedenis in Utrecht en behaalde in 2015 een Master in European history and civilisation (Leiden-Parijs-Oxford). In Leuven is zij sindsdien doctoraatsbursaal. Zij zal een proefschrift voorbereiden in verband met de doorwerking van het Romeinse recht in de middeleeuwen en vroegmoderne tijd en in de rol die het burgerschap en opvattingen over gelijkheid speelden in de verschaffing van toegang tot het recht (promotor W. Decock, copromotor S. Dusil).

Waren er tot voor kort bij: **Dr. Dominique Bauer** en **James Mearns**. Dominique is docent aan Sint-Lucas (KU Leuven) en werd van 2013 tot 2015 gedesaffecteerd. Zij verzorgde toen bij ons een FWO-postdocproject “Early-Modern Contract Thought and the Late-Scholastic Legacy” (promotor R. Lesaffer). James Mearns was tot in 2015 lid van de Afdeling dank zij een FWO-project over “Humanist Jurisprudence and the Emergence of the Law of Nations” (promotor: R. Lesaffer).

Meer informatie op de webstek van de Afdeling: <http://www.law.kuleuven.be/romrecht/>

De voorgaande nieuwsbrieven kan U vinden op: www.rechtsgeschiedenis.be. Deze boodschap is U toegezonden omdat uw emailadres voorkomt in de lijst van ca. 400 rechtshistorische belangstellenden die bijgehouden wordt door het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Komt uw naam bij vergissing in deze lijst voor en wilt U geen verdere mails over rechtsgeschiedenis ontvangen, stuur dan een e-mail naar [de redactie](mailto:de.redactie). Uw naam zal dan uit de lijst verwijderd worden. Mogen wij de abonnees van de nieuwsbrief vragen steeds de wijziging van hun emailadres mee te delen.

Wilt U bepaalde vragen, mededelingen of aankondigingen van congressen, boeken e.d. over rechtsgeschiedenis of Romeins recht via deze nieuwsbrief laten verspreiden, mail dan naar: courant@ugent.be